

obogati svoj um s poznavanjem vseh onih zakladov, ki jih je človeštvo ustvarilo. Moskovski umetnik Piskarev je porabil dve leti, da je ilustriral „Ano Karenino“ z barvastimi lesorezi. Na londonski razstavi je bilo polovico izmed razstavljenih 500 del samih ilustracij Dickensa, Smolleta, Byrona, Sira Thomasa Morea in drugih meščanskih klasikov. Toda te ilustracije kažejo, da gledajo sovjetski umetniki preteklost s svojimi očmi. Po Timesovem poročilu so ilustrirali angleške klasike „s tujim poudarkom“. Zelo razširjena je ilustracija knjig, otroških in drugih, ter dnevnega in periodičnega časništva. Trg za knjige se je ogromno razširil z ostrim bojem proti analfabetizmu. Od 1920 do 1934 se je 36 milijonov ljudi naučilo brati in pisati. Ilustrirana knjiga je važen pripomoček za pouk, in lesorez je najcenejša ilustracija. Čedalje bolj se dviga okus čitalcev in se mora dvigati tudi kvaliteta ilustrativnega dela. Kakor so ogromne, milijonske naklade knjig, tako so tudi naklade reprodukcij umetniških del ogromne. Državno založništvo lepe knjige namerava izdati 1935. leta tisoč ilustriranih del, med njimi polovico klasikov. Povprečna naklada bo 35.000; dela Gorkega in Puškina bodo izšla v stotisočih. Najbolj znana ilustratorja otroške knjige sta Pahomov in Lebedev.

Visoko kvaliteto sovjetske grafične umetnosti so dokazale mednarodne razstave. To pričajo n. pr. poročila londonskih listov ob tamošnji razstavi. Na mednarodni razstavi lesorezov v Varšavi 1933. leta je dobil prvo nagrado sovjetski umetnik Favorski za svoj portret Dostojevskega. Favorski je vodja cele šole v Moskvi. Njegova kompozicija spominja na stare ikone. Najbolj nadarjena njegova učenca sta Gončarov in Dejneka. Kakor je njegov slog asketski, tako so lesorezi Kravčenka živi in temperamentni. Moskva, zlasti Kravčenkova šola, je imela odločilen vpliv na Leningrad. Tamošnji umetniki izdajajo lasten časnik „Lesorez“. Lesorez enega najmlajših in najsposobnejših izmed njih — Judovina, je pred kratkim kupilo angleško društvo sodobne umetnosti za Britski muzej.

Toda ne samo Rusi, tudi drugi narodi so začeli razvijati lastno grafično umetnost. Že na moskovski razstavi 1926. leta je pokazalo svoje delo lepo število neruskih mojstrov slikarstva, grafike in kiparstva. Mehka liričnost Ukrajincev, pestre barve Armencev, stroga izrazitost Gruzinov daje tem delom posebno narodno obeležje. Sovjetski umetnik je našel v grafiki najprikladnejše, ostro, lakonično in dinamično sredstvo izražanja.

Po originalu priredila *Olga Grahorjeva*.

STARA IN NOVA JAPONSKA KNJIŽEVNOST

V začetku vsakega leta prirede na Japonskem tekmovanje pesnikov. Ta navada se je ohranila dolga stoletja in tudi trezna stvarnost veka tehnike je ni mogla izpodriniti. Čeprav je že stara, okorela, je vendar ena najlepših izpodbud za mlade talente, kar si jih moremo misliti. V novembru razglase na dvoru vodilni motiv, ki ga morajo vsebovati pesmi, določene za tekmovanje. Vse morajo imeti obliko kitice „vaku“ z 31 zlogi. Vsakdo se lahko udeleži tekmovanja. Te epigramske igrčke slikovito poetičnega, simboličnega impresionizma je treba potem poslati dvornemu ministrstvu, kjer jih ocenijo. Vodilni motiv ima vsako leto simbolično zvezo s časovnimi dogodki in je nekakšno poetično vodilo za vse leto. Letos so bili motiv žerjavi ob ribniku. Izbrali so

jih zaradi rojstva naslednika prestola, ker pomenijo žerjavi dolgo življenje. Nad 40.000 pesmi je prišlo v dvorno pisarno. Zadnje dni januarja so v mikadovi palači slovesno razglasili imena nagrajenih tekmovalcev.

Medtem ko prireja uradna Japonska taka klasična pesniška tekmovanja, združena s ceremonijami, ki so precej podobne bizantinizmu, nastajajo zunaj v vrvečih velemestih japonsko-ameriškega kova številna dela, ki se jim pozna, da so ustvarjena v tempu časa in ki nosijo jasno pečat okolice, v kateri so nastala. Japonski absolutizem je hitro in brezobzirno zatrl progresivno književnost, ki se je začela nekako pred desetimi leti. Znan je primer nadarjenega pisatelja Kojabasija, ki so ga pred nekaj leti na policiji tako pretepli, da je umrl. Namestu nje je prišla doba fašističnih romanov in dram, ki pa je bila le konjunktura in je izginila prav za prav presenetljivo hitro. V najnovejši japonski književnosti se opaža pomanjkanje vsake ideologije in posledica tega so razni „nevtralni“ literarni izdelki. Dandanes izhajajo na Japonskem skoraj same kratke, kolikor mogoče lahke povesti za zabavo.

Inozemski elementi so v njih pestro pomešani z domačimi. To literaturo imenujejo „dekadentno“, čeprav je od dekadence, ki smo jo pri nas spoznali, vsaj tako daleč kakor sedanja Japonska. S tem izrazom hočejo menda le označiti napredujoči razkroj vsega dosedanjega, domačega in čedalje pogostejše uporabljanje tujega. Te tuje primesi, ki jih opažamo v najnovejši japonski književnosti, so pa v splošnem le bolj zunanje, posledica mode časa. Seveda so navadno prav groteskne. Tako je na primer dandanašnja pripovedna književnost na Japonskem polna izposojenk iz angleščine in drugih jezikov. Pisatelj, ki hoče pokazati svojo izobraženost in veljati za modernega, ne bo uporabljal na primer japonske besede za „upanje“, ampak angleški „hope“, napisan s kitajskimi znaki, torej „hopu“. Prav tako je tudi z besedami za ženo, ljubezen itd. Vzrok? Japonska mladina v mestih uporablja te tuje izraze namestu domačih.

Na znotraj pa so te groteskne novotarije vendar dosti bolj japonske, kakor bi se morda na prvi pogled zdelo. Navadno so res samo plehke reči, ki so po svoji kakovosti neizmerno daleč od nekdanjih viškov japonske književnosti, ker so preveč ukrojene za sladkobni okus srednješolk, toda meglena sentimentalnost, bežni način risanja in statični negativizem so vendar pristni temelji japonske umetnosti in književnosti, ki se kažejo v teh časih umetniškega zastojanja še bolj kakor sicer. Sedanje literaturo brez problemov in ciljev imenujemo lahko v večji meri japonsko kakor pa bolj ali manj poobčuteno programska delo prejšnje dobe. Kratka vsebina ene izmed najbolj znanih razpoloženjskih črtic te vrste bo morda sedanjo smer v japonski književnosti najboljše orisala:

Zgodbica je kratka in njen naslov je „Divje gosí“.

Vseučiliščnik, mlad in lep, srečuje ob oknu na poti proti svojemu dijaškemu domu lepo, mlado ženo. Pozdravljata se komaj opazno z očmi. Ona je kupljena priležnica starejšega, bogatega moža, ki ji je najel majhno hišo. Tu jo obiskuje, preden odhaja vsak dan domov k svoji pravi družini. Mlada žena je osamljena in žalostna.

Nekega dne opazi dijak, ko gre mimo hiše, da je zlezla v kletko ob oknu kača in umorila ptico. Priskoči k ženi, ki si ne ve pomagati, in ubije kačo. Tu izgovorita prvič nekaj vsakdanjih besed.

Evropska povest bi se tu šele začela, japonska pa se s tem že neha.

Dijak pove to zgodbo svojemu prijatelju, ko se izprehajata v Uenoskem parku. Tedaj zleti čez ribnik dvoje divjih gosi. Mladeniča začneta iz objestnosti metati kamenje za njima in zaljubljenec zadene eno izmed njiju, da omahne na smrt ranjena med lotosovo cvetje. „Morda si tako zadel tudi tisto mlado ženo“, pravi prijatelj zaljubljenecu in oba objame otožnost.

Zgodba se konča z ugotovitvijo, da je lepota izginila iz svoje hišice in okolice in z meglenim namigavanjem na njeno smrt.

Ta, kakor senčna slika na papirnato okno vržena in breztelesna črtica vsebuje najbolj tipične japonske elemente razpoloženja, vse japonske dekorativno estetske dodatke in kaže docela neosebne, shematične ljudi v kozmosu in večno se gibajočem življenju. Prav to pa je vrnitev k najbolj svojskim in pristnim tradicijam japonske književnosti. R.

DROBIŽ

† Panait Istrati. Štirinajstega aprila je umrl v Bukarešti. V domovino je šel umret, človek, ki se je vse življenje boril z življenjem. Njegova zadnja leta so bila boj s smrtjo. Krčevito se je branil in poskušal oteti, kar mu je življenje še pustilo. Potem je izkrvavel.

Ta mož iz najglobljih plasti, otrok grškega tihotapca in romunske perice, je bil pisatelj, ki so ga kritiki še pred nekaj meseci prištevali med „največje živeče pisatelje“ in ga je Romain Rolland krstil za „balkanskega Gorkega“. Vse njegovo življenje je bilo drama, križanje dram. Nikoli ni videl šole, ki vpreže človeka v ojnice, šolal se je v svetu, med ljudmi, žal le med dobrimi, zato je ostal večno fantast, človek brez meja. Tri strasti so ga gnale: strast, da bi ljubil, da bi pomagal, da bi pisal. Nepopoljšljivi optimist se je navduševal za vse.

Rodil se je 11. avgusta 1884. v Braili ob romunski obali. Njegova mladost je bila žalostna. Mladost otroka, ki se nihče zanj ne briga, ki živi, kakor usoda nanese. Potem se je šel klatit v svet, po Grčiji, Turčiji, Egiptu. V svojem zadnjem delu „Méditerranée“ je popisal ta leta. „Prost sem bil takrat kakor veter in ogenj me je žgal.“ Potem se je ukvarjal z vsem, kar mu je prišlo na pot. Bil je strežnik v gostilni, sobni slikar, kmet, vodja socia-

listov, težak, umivalec voz. Leta 1916. je zapustil Romunijo in šel v Švico. Tam je začel čitati prve francoske knjige, Corneillea, Voltaireja, Hugoja, Balzaca. „Kakor bi me bila strela zadela!“ pravi sam o teh presenečenjih. Nikoli ni odprl slovnice, pa jih je bral. Potem je šel v Francijo in prehodil kot potujoč fotograf francosko Riviero. Tedaj se je seznanil z resnično bedo; v obupu si je v Nici prerezal vrat. Toda ozdravel je in takrat je doživel prve čudeže: sam Romain Rolland se je zavzel zanj, prijatelj Jonescu mu je omogočil za nekaj časa življenje brez skrbi. Začel je pisati v francoščini, ki jo je komaj za silo znal, z uporno vztrajnostjo tistih ljudi, ki čutijo v sebi kal smrti. Že takrat je bruhal kri. Ista vročica ga je silila k delu kakor Rilkeja in Klabunda. Bilo je leta 1922. V štirih mesecih je napisal dva debela romana „Kyro Kyrilino“ in „Strica Anghela“.

Doživel je dva nezaslišana uspeha. Nekaj mesecev po izidu je dobil že „Nagrado brez imena“ (Prix sans Nom).

Potem so se začela vrstiti nova dela: „Codine“, „Mikhail“, „Nerrantsoula“ (ki smo jo tudi mi dobili nedavno v pravodu), „Tsatsa-Minka“, „Lovec gob“, „Baraganov osat“, nagrobnik tisočerim umorjenecem v Romuniji. Snov za vse te romane je črpal iz lastnega življenja.